

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Т. В. Боднар,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В. С. Щербина,
доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри господарського права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 346.33:347.455:347.466

ГРОШОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕСВОЄЧАСНЕ ВИКОНАННЯ

Розглядаються актуальні питання, пов'язані із забезпеченням виконання грошових зобов'язань за рахунок іпотеки, а також із застосуванням чинного законодавства у разі прострочення виконання грошових зобов'язань як у господарських, так і в цивільних правовідносинах. Доведено, що після укладення і набрання чинності майбутнім кредитним договором задоволення вимог банку щодо повернення суми кредиту і сплати інших, передбачених законом та кредитним договором платежів може забезпечуватися іпотекою відповідно до іпотечного договору, укладеного після укладення договору кредитування. Зроблено висновок щодо безпідставного застосування положень ст. 625 Цивільного кодексу України до договірних правовідносин між платниками й одержувачами грошових коштів, якими є підприємства, установи та організації, а також фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності. За порушення грошових зобов'язань зазначеними суб'єктами повинна застосовуватися лише пеня відповідно до Закону України "Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань".

Ключові слова: грошове зобов'язання, забезпечення грошового зобов'язання іпотекою, відповідальність за порушення грошового зобов'язання.

У науковій літературі та в практиці правозастосування проблеми, що стосуються забезпечення виконання грошових зобов'язань, а також відповідальності за їх несвоєчасне виконання, до цього часу не отримали остаточного й однозначного вирішення, хоч і досліджувалися в працях М. Г. Бакуєвої, А. В. Лашиної,

О. П. Подцерковного, О. Паракуди, В. Ф. Роциної, Н. В. Соболевої, Р. П. Сойка, А. Б. Янішевського тощо.

Метою статті є порівняльно-правове дослідження положень Цивільного та Господарського кодексів України, а також низки законів, що стосуються застосування іпотеки задля забезпечення виконання грошових зобов'язань, а також відповідальності за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань.

Зокрема одним із питань, що виникло в судовій практиці, відповідь на яке, на наш погляд, не можна вважати задовільною, є питання щодо співставлення умов генеральних і поточних договорів, зокрема щодо поширення дії умов іпотечного договору на зобов'язання за генеральним договором і на зобов'язання за укладеними на його виконання кредитними договорами в частині забезпечення виконання взятих за ними позичальником зобов'язань.

У зв'язку з неоднозначним застосуванням господарськими судами і Верховним Судом України положень ч. 4 ст. 3 Закону України від 5 червня 2003 р. “Про іпотеку”, доцільно проаналізувати зміст відповідної норми у її системному зв'язку з положеннями Цивільного кодексу України (далі — ЦК України), Господарського кодексу України (далі — ГК України) та Закону України від 2 жовтня 1992 р. “Про заставу”.

Частиною 4 ст. 3 Закону України “Про іпотеку” встановлено, що *іпотекою може бути забезпечене виконання дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набрав чинності*.

Застосування цієї норми на практиці, зокрема при здійсненні банківського кредитування, при якому поширеним видом забезпечення виконання кредитних зобов'язань є іпотека, викликає низку досить тісно пов'язаних між собою запитань, зокрема:

1) що слід розуміти під поняттям “дійсне зобов'язання”, виконання якого може бути забезпечено іпотекою, в контексті ч. 4 ст. 3 Закону України “Про іпотеку”?

2) яким чином повинні бути сформульовані умови договору для того, щоб вимога, яка виникне з нього в майбутньому, могла бути забезпечена іпотекою на підставі ч. 4 ст. 3 Закону України “Про іпотеку”? Якщо такий договір є кредитним, то які критерії та істотні умови повинні бути визначені сторонами в цьому випадку?

3) чи може бути забезпечено іпотекою зобов'язання, яке виникає з договору, що має характер попереднього і лише передбачає можливість укладення в майбутньому додаткових угод, якими і буде визначено конкретні кредитні зобов'язання?

Як визначено ч. 1 ст. 575 ЦК України, іпотекою є застава нерухомого майна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи.

Згідно з ч. 1 ст. 3 Закону України “Про заставу” заставою може бути забезпечена будь-яка дійсна існуюча або майбутня вимога, що не суперечить законодавству України, зокрема така, що впливає з договору позики, кредиту, купівлі-продажу, оренди, перевезення вантажу тощо.

З урахуванням цього, цілком логічним є повторення в Законі України “Про іпотеку” (ч. 4 ст. 3) норми, встановленої ст. 573 ЦК України та ч. 1 ст. 3 Закону України “Про заставу” щодо можливості забезпечення заставою вимоги, яка може виникнути в майбутньому. Проте, на відміну від ст. 573 ЦК України та ч. 1 ст. 3 Закону України “Про заставу”, в Законі України “Про іпотеку” ця норма виписана повніше: “задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набрав чинності”.

На нашу думку, граматичне тлумачення цієї норми дає підстави розуміти її таким чином: у Законі України “Про іпотеку” йдеться не про будь-яку абстрактну вимогу, що може виникнути в майбутньому, а про вимогу, що може виникнути в майбутньому, але *на підставі договору, що вже набрав чинності*, а не договору, який буде укладено в майбутньому.

Отже, відповідно до ч. 4 ст. 3 Закону України “Про іпотеку” іпотекою може бути забезпечено:

а) виконання дійсного (реального) зобов’язання, тобто того, що вже існує на момент укладення іпотечного договору (відповідно до роз’яснення Вищого арбітражного суду України від 24 грудня 1999 р. № 02–5/602 “Про деякі питання вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням Закону України “Про заставу” *дійсною може вважатися лише вимога, яка реально існує і заснована на передбачених законом підставах*);

б) задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, чинного на момент укладення іпотечного договору.

Слід мати на увазі, що згідно з абз. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України від 5 червня 2003 р. “Про іпотеку” іпотекою забезпечується виконання **основного зобов’язання**, тобто зобов’язання боржника за договорами позики, кредиту, купівлі-продажу, лізингу, а також зобов’язання, яке виникає з інших підстав.

Саме **похідність** і **залежність** застави (іпотеки) від основного зобов’язання, які випливають із норм законів (ЦК України, Закони України “Про заставу” та “Про іпотеку”), в теорії цивільного права і на практиці є підставою для класифікації заставних та іпотечних зобов’язань як акцесорних (додаткових) зобов’язань.

Це означає, що іпотечне зобов’язання виникає, тому що існує основне зобов’язання. Не може виникнути іпотечне зобов’язання (правовідношення), якщо немає основного зобов’язання, тобто іпотека не може існувати, якщо немає предмета забезпечення. У цьому випадку — прояв **похідного** характеру іпотеки.

Як встановлено ч. 5 ст. 3 Закону України “Про іпотеку”, іпотека має похідний характер від основного зобов’язання і є дійсною до припинення основного зобов’язання або до закінчення строку дії іпотечного договору.

Залежність іпотеки від основного зобов’язання знаходить свій прояв у тому, що іпотекою може забезпечуватися лише дійсна вимога (дійсне зобов’язання)

На жаль, ці обставини не завжди враховуються учасниками цивільних (господарських) відносин при застосуванні зазначених положень Законів України “Про заставу” і “Про іпотеку”. Так, у практиці банківського кредитування нерідко зустрічаються ситуації, коли укладаються так звані “генеральні” договори, які не містять жодних конкретних зобов’язань боржника (майбутнього позичальника) щодо повернення отриманого кредиту (суми кредиту, строку повернення, процентів за користування кредитними коштами, відповідальності за порушення зобов’язання тощо), які давали б підстави для визнання їх основними, а відтак забезпечення його виконання — акцесорним (додатковим) зобов’язанням. Між тим згідно з ч. 3 ст. 180 ГК України при укладенні господарського договору сторони зобов’язані у будь-якому разі погодити **предмет, ціну та строк** дії договору.

На нашу думку, щодо кредитного договору це:

а) розмір (сума) кредиту — **предмет**;

б) розмір відсотків за користування кредитними коштами — **ціна**;

в) час, впродовж якого існують грошові зобов’язання сторін, що виникли на основі кредитного договору, — **строк** дії договору.

З урахуванням цього співставлення між так званими “генеральними” договорами і кредитними договорами (в частині здійснення кредитних операцій і забезпечення виконання зобов’язань позичальника) можна було б характеризувати як співставлення між попереднім і основним договорами (ст. 635 ЦК України, ст. 182 ГК України). Проте згідно з вимогами ч. 2 ст. 182 ГК України попередній договір повинен містити умови, що дозволяють визначити предмет, а також інші істотні умови основного договору. Ті ж “генеральні” договори, які не містять зазначених у ч. 3 ст. 180 ГК України умов, кваліфікувати як попередні договори, на нашу думку, достатніх підстав немає. Очевидно, за таких обставин ці так звані “генеральні” договори можуть розглядатися як рамковий договір або як угода сторін про наміри, яка згідно з ч. 6 ст. 182 ГК України не породжує юридичні наслідки.

Отже, іпотекою повинні бути забезпечені реально існуючі зобов'язання або вимоги, що можуть виникнути в майбутньому **на підставі реально існуючих договорів**.

Висновок про неможливість забезпечення заставою (і її видом — іпотекою) абстрактного зобов'язання, яке не ґрунтується на укладеному між сторонами договорі, підтверджується і практикою господарських судів. Так, у п. 2 Оглядового листа Вищого арбітражного суду України від 30 травня 2001 р. № 01-8/637 “Про практику вирішення окремих спорів, пов'язаних із забезпеченням виконання зобов'язань” підкреслюється, що “... оскільки заставою може забезпечуватися лише дійсна вимога, право застави за договором позики виникає лише після фактичного одержання суми позики боржником”.

Таким чином, положення ч. 4 ст. 3 Закону України “Про іпотеку” в частині майбутніх вимог (“іпотекою може бути забезпечене ... задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набрав чинності”) у системному зв'язку із ст. 548 ЦК України та ст. 3 Закону України “Про заставу” слід розуміти так: **після укладення і набрання чинності майбутнім кредитним договором задоволення вимог банку щодо повернення суми кредиту і сплати інших, передбачених законом та кредитним договором платежів може забезпечуватися іпотекою відповідно до іпотечного договору, укладеного після укладення договору кредитування**.

Безумовно, такий висновок не узгоджується зі сформованою практикою Верховного Суду України і господарських судів, проте можна констатувати, що:

1) положення іпотечних договорів, що, як правило, укладаються у забезпечення зобов'язань за генеральним договором, не містять забезпечувальних засобів у зв'язку з невизначеністю (нечітким визначенням):

- а) предмета зобов'язання;**
- б) строку дії договору;**
- в) ціни договору;**

2) виконання дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі кредитного договору, укладеного на підставі Генерального договору, може забезпечуватися лише іпотечним договором (договорами), що набрав чинності після укладення кредитного договору.

Наступна проблема, що постала після прийняття ЦК України і ГК України, пов'язана із застосуванням їх норм, а також норм інших законів щодо відповідальності за правопорушення у сфері господарювання.

Про важливість розв'язання цієї проблеми свідчить, зокрема, порівняльний аналіз ст. 1 Закону України від 22 листопада 1996 р. “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань” (далі — Закон), ст. 625 ЦК України і ст. 231 ГК України, результати якого показали певну неузгодженість між зазначеними нормативно-правовими актами.

Перш за все слід зазначити про досить обмежене цим Законом коло суб'єктів договірних відносин, на які поширюється його дія. Як встановлено преамбулою Закону, суб'єктами зазначених правовідносин є підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та господарювання, а також фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності.

Відповідно до ст. 1 Закону платники грошових коштів сплачують на користь одержувачів цих коштів за *прострочку* платежу пеню в розмірі, що встановлюється за згодою сторін. Тобто за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань учасниками комерційного (господарського) обороту Закон передбачає лише одну санкцію — стягнення пені в розмірі, встановленому за згодою сторін (щодо обмеження розміру пені йтиметься нижче).

Так само ч. 6 ст. 231 ГК України встановлює, що штрафні санкції за порушення грошових зобов'язань встановлюються у відсотках, розмір яких визначається обліковою ставкою Національного банку України, за увесь час

користування чужими коштами, якщо інший розмір відсотків не передбачено законом або договором.

Тепер звернемося до ст. 625 ЦК України, яка називається “Відповідальність за порушення грошового зобов’язання”. Частина 1 цієї статті містить досить важливу норму імперативного характеру про те, що боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов’язання. Проте в контексті цього дослідження більш важливим є положення ч. 2 ст. 625 ЦК України, згідно з якою боржник, який прострочив виконання грошового зобов’язання, на вимогу кредитора зобов’язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три відсотки річних від простроченої суми, якщо інший розмір відсотків не встановлено договором або законом.

Таким чином, у цій частині ст. 625 ЦК України йдеться про сплату:

- суми боргу з урахуванням індексу інфляції за весь час прострочення,
- трьох відсотків річних від простроченої суми, якщо інший розмір відсотків

не встановлено договором або законом.

Цілково закономірно постає питання: чи є всі ті платежі, що їх має здійснити боржник відповідно до цієї норми, санкціями (мірами відповідальності) за вчинене правопорушення?

Що таке сплата суми боргу? Це виконання основного обов’язку за договором, тобто сплата грошей, які в силу прострочення виконання стали тепер боргом.

Що стосується індексу інфляції, з урахуванням якого має сплачуватися борг, то його застосування має ознаки форми відповідальності (у вигляді наперед визначеного розміру втрат, понесених внаслідок прострочення виконання грошового зобов’язання). По суті, різниця між сумою боргу з урахуванням індексу інфляції і сумою боргу без його урахування і є наперед визначеним розміром збитків [1, с. 237–238].

У цьому випадку доречно зазначити, що термін “індекс інфляції”, який було вжито ще в ст. 214 ЦК УРСР, означає не що інше, як *індекс споживчих цін* — показник, що характеризує динаміку загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання (ст. 1 Закону України від 3 липня 1991 р. “Про індексацію грошових доходів населення”). У зв’язку з цим, висловлювалися сумніви щодо правомірності застосування індексу інфляції у грошових зобов’язаннях, суб’єктами яких є підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та господарювання, а також фізичні особи-суб’єкти підприємницької діяльності, оскільки відповідальність зазначених осіб регулюється Законом України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” [1, с. 238–239].

До речі, саме цим, на нашу думку, можна пояснити те, що ГК України не враховує індексу інфляції при встановленні розміру відповідальності суб’єктів господарювання.

Що стосується сплати боржником трьох відсотків річних (якщо інший розмір не встановлено договором або законом), то їх економічна і правова природа дає підстави кваліфікувати три відсотки річних не як плату за користування чужими коштами (на відміну від відсотків, встановлених ст. 536 ЦК України), а як санкцію (неустойку у вигляді пені), що застосовується до боржника у разі прострочення ним виконання грошового зобов’язання.

На користь такого висновку свідчить місце ст. 536 в ЦК України, яка розміщена в гл. 48 ЦК України “Виконання зобов’язання”, а також граматичне тлумачення її норми, в якій не йде мова про неправомірність користування чужими грошовими коштами. Натомість, ст. 625, що називається “Відповідальність за порушення грошового зобов’язання”, встановлює таку загальну міру відповідальності, як 3 відсотки річних (інший розмір може бути встановлено договором або законом) [1, с. 239].

Слід зазначити, що з цього питання Верховний Суд України дотримується іншої думки, вважаючи, що за змістом ч. 1 ст. 230 ГК України, ст. 625 ЦК України правові наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання у вигляді інфляційного нарахування на суму боргу та трьох відсотків річних від простроченої суми не є штрафними санкціями (постанова Верховного Суду України від 8 листопада 2010 р. у справі № 3-12гс10; постанова Верховного Суду України від 15 листопада 2010 р. у справі № 3-11гс10) [2].

Якщо прослідкувати генезу відповідальності за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань суб'єктами господарювання, то можна побачити цікаву картину.

Наприклад, у первісній редакції ст. 214 ЦК УРСР виглядала таким чином:
“Стаття 214. Прострочення боржника по грошовому зобов'язанню

Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, повинен сплатити за час прострочення три відсотки річних з простроченої суми, якщо законом або договором не встановлено інший розмір відсотків.

По грошових зобов'язаннях між соціалістичними організаціями боржник повинен сплатити кредиторів за кожний день прострочення проценти (пеню) в розмірі, встановленому законодавством Союзу РСР.”

Законом України від 8 жовтня 1999 р. ст. 214 ЦК УРСР зі зміненою назвою “Прострочення виконання боржником грошового зобов'язання” була викладена вже в іншій редакції:

“Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних з простроченої суми, якщо законом або договором не встановлений інший розмір процентів”.

Спроба встановити подібну норму в ч. 6 ст. 231 ГК України не вдалася. Тому положення ч. 6 ст. 231 ГК України доцільно привести у відповідність до Закону України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань”, встановивши в ній, що йдеться:

а) про сплату пені, а не відсотків;

б) зазначена пеня сплачується за весь час прострочення виконання грошового зобов'язання (а не користування чужими коштами).

У контексті відповідальності за порушення грошового зобов'язання варто звернути увагу ще на одне питання, що стосується можливості *одночасного застосування* до боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, відсотків річних у розмірі, встановленому ЦК України, іншим законом або договором, і пені за несвоєчасне виконання грошового зобов'язання, про яку йдеться в ч. 3 ст. 549 ЦК України.

У судовій практиці ці два види правових наслідків застосовуються одночасно, про що йшлося вище при посиланні на висновки Верховного Суду України.

З цього приводу варто погодитися з тим, що якщо виходити з того, що відсотки річних є все-таки пенею за прострочення виконання грошового зобов'язання, то *одночасне застосування пені і відсотків річних неможливе*, оскільки, по суті, йдеться про одну й ту саму санкцію під різною назвою, з різним порядком обчислення, але тотожною за сферою і підставами застосування.

Підбиваючи підсумок викладеному, вважаємо, що ст. 625 ЦК України варто було б назвати не “Відповідальність за порушення грошового зобов'язання”, а “Правові наслідки порушення грошового зобов'язання”.

У судовій практиці мали місце випадки, коли суди, посилаючись на ч. 1 ст. 61 Конституції України, згідно з якою ніхто не може бути двічі притягнутий до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, відмовляли у задоволенні частини позовних вимог.

Так, постановою Вищого господарського суду України від 13 грудня 2011 р. у справі № 06/5026/1052/2011 було скасовано постанову Київського апеляційного

господарського суду від 31 серпня 2011 р. в частині стягнення штрафу у розмірі 80 255,20 грн. саме на тій підставі, що суд апеляційної інстанції не врахував, що п.п. 4.5, 4.6 договору № 56 від 7 березня 2008 р. встановлена відповідальність у вигляді штрафу за кожний день прострочення у разі несплати платежів у встановлені строки та пені у разі несвоечасної сплати, не спростував висновки місцевого суду про те, що у цьому випадку відповідальність застосована за одне і те саме правопорушення прострочення (несвоечасне) виконання грошового зобов'язання, що суперечить вимогам ч. 1 ст. 61 Конституції України, ч. 3 ст. 509 ЦК України.

Натомість, Верховний Суд України, скасовуючи зазначену постанову Вищого господарського суду України, вказав, що одночасне стягнення з учасника господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання за договором, штрафу та пені не суперечить ст. 61 Конституції України, оскільки згідно зі ст. 549 ЦК України пеня та штраф є формами неустойки, а відповідно до ст. 230 ГК України — видами штрафних санкцій, тобто не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності. У межах одного виду відповідальності може застосовуватися різний набір санкцій (постанова Верховного Суду України від 27 квітня 2012 р. № 06/5026/1052/2011).

Мотивувальна частина зазначеної постанови не може не викликати заперечення, оскільки, на нашу думку, правова позиція Верховного Суду, по-перше, ґрунтується на помилковому тлумаченні норми ч. 1 ст. 61 Конституції України, в якій йдеться не про різні види юридичної відповідальності, а про недопустимість притягнення *двічі до юридичної відповідальності одного виду* [курсив наш — Т. Б., В. Щ.], а по-друге, застосування у цьому випадку судами положень ч. 1 ст. 61 Конституції України загалом видається безпідставним, оскільки норма Конституції України щодо притягнення до юридичної відповідальності встановлена в статті, вміщеній у розділі II “Права, свободи та обов’язки людини і громадянина”, в якому, як зазначив Конституційний Суд України, закріплено конституційні права, свободи й обов’язки насамперед людини і громадянина та їх гарантії. Про це свідчить як назва цього розділу, так і системний аналіз змісту його статей та ч. 2 ст. 3 Конституції України [1, с. 237–238].

Виходячи з цього, вважаємо, що немає жодних підстав для того, щоб поширювати дію норми ч. 1 ст. 61 Конституції України на випадки застосування заходів господарсько-правової відповідальності до суб’єктів господарювання, якими є юридичні особи та фізичні особи-підприємці.

Насамкінець, з’ясуємо, чи є взагалі правомірним застосування господарськими судами положень ст. 625 ЦК України до відносин між суб’єктами господарювання.

Як встановлено ч. 1 ст. 216 ГК України, учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором.

Тобто, на відміну від низки інших статей ГК України, в яких законодавець, визначаючи джерела правового регулювання господарських відносин певного виду, вживає конструкцію на зразок “застосовуються положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом та іншими законами” (ч. 2 ст. 154, ч. 1 ст. 175, ч. 7 ст. 179, ч. 5 ст. 182, ч. 1 ст. 193, ч. 3 ст. 202 ГК України); ч. 1 ст. 216 ГК України не передбачає застосування положень ЦК України до відносин господарсько-правової відповідальності учасників господарських відносин. Взагалі, у розділі V ГК України (“Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання”) посилення на ЦК України є лише в ч. 1 ст. 223, у якій йдеться про застосування позовної давності.

Звідси цілком логічним є висновок про те, що при покладанні на учасників господарських відносин господарсько-правової відповідальності за правопорушення у сфері господарювання застосуванню, передусім, підлягають норми ГК України та інших законів, але не норми ЦК України.

Тому при порушенні грошових зобов'язань у договірних відносинах до учасників господарських відносин повинні застосовуватися санкції, встановлені Законом України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань” і приведеною у відповідність до нього ч. 6 ст. 231 ГК України. Норми ЦК України (зокрема ст. 625) повинні застосовуватися лише у цивільних правовідносинах між фізичними особами та між фізичними і юридичними особами.

Доцільно було б, щоб Вищий господарський суд України дав відповідні роз'яснення у постанові Пленуму Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань”, завдяки чому буде забезпечено сувору відповідність судової практики у цих справах приписам закону.

Список використаних джерел

1. Боднар, Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві: (загальні положення) [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Боднар. — К. : Юстініан, 2007. — 280 с.
2. Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України, за I півріччя 2012 р. [Текст] // Вісник Верховного Суду України. — 2012. — № 7 (143).

Надійшла до редакції 30.09.2013

Боднар Т. В., Щербина В. С. Денежные обязательства: проблемы обеспечения исполнения и ответственности за несвоевременное исполнение

Рассматриваются актуальные вопросы, связанные с обеспечением исполнения денежных обязательств за счет ипотеки, а также с применением действующего законодательства в случае просрочки исполнения денежных обязательств как в хозяйственных, так и в гражданских правоотношениях. Доказывается, что после заключения и вступления в силу будущего кредитного договора удовлетворения требований банка по возврату суммы кредита и уплаты других, предусмотренных законом и кредитным договором платежей может обеспечиваться ипотекой согласно ипотечному договору, заключенному после заключения договора кредитования. Делается вывод о необоснованном применении положений ст. 625 Гражданского кодекса Украины к договорным правоотношениям между плательщиками и получателями денежных средств, которыми являются предприятия, учреждения и организации, а также физические лица-субъекты предпринимательской деятельности. За нарушение денежных обязательств указанными субъектами должна применяться только пеня согласно Закону Украины “Об ответственности за несвоевременное выполнение денежных обязательств”.

Ключевые слова: денежное обязательство, обеспечения денежного обязательства ипотекой, ответственность за нарушение денежного обязательства.

Bodnar, T. V.; Shcherbyna, V. S. Monetary Obligation: Problems of Ensuring Implementation of, and Liability for its Breach

The article deals with current issues related to the enforcement of monetary obligations due to the mortgage, as well as with the use of the existing legislation in the event of delay in execution of liabilities in business and in civil matters. It is proved that, after the conclusion and entry into force of future loan agreement to satisfy the requirements of the Bank to return the amount of the loan and payment of other provided by law and statutory and the loan agreement, payments may be secured by a mortgage under the mortgage agreement concluded after the conclusion of the contract of lending. It is concluded that abuse of the use of the provisions of art. 625 of Civil Code of Ukraine to the contractual relationship between the payer and the recipient of funds, which are businesses, institutions and organizations as well as individuals, business entities. For violation of monetary obligations by specified subjects only the penalty should be applied according to the Law of Ukraine “On liability for late performance of monetary obligations”.

Keywords: monetary obligation, ensure of monetary obligation mortgage, liability for breach of a monetary obligation.